मनोगत

दत्त जयंती हा एक दरवर्षी येणाऱ्या हिंदू सणांत महत्वाचा सण आहे. आमच्या सारख्यांना म्हणजे गुरु हाच देव मानणाऱ्यांसाठी हा अतिशय लाडका सण आहे. परिज्ञानाश्रम स्वामीजींच्या आशीर्वादाने तालमकी वाडीत सुरू झालेला दत्त जयंतीचा सोहळा परिवाराने नंतर श्री. मोहन नायमपल्लीच्या घरी चालू केला आणि तो आता २/३ वर्षांपासून परिज्ञान छाया मध्ये तेथील ज्येष्ठ नागरिकांच्या उपस्थितीत साजरा होतो. आम्ही करीत असलेल्या प्रत्येक चांगल्या कार्याची प्रेरणा आम्हाला परिज्ञानाश्रम स्वामीजींकडूनच मिळते अशी आमची धारणा आहे.

निंदा पचली नाही तर शत्रुत्व वाढत जाते. रहस्य पचले नाही तर धोका वाढत जातो. दु:ख पचले नाही तर नैराश्य वाढत जाते. कोणाच्या प्रभावात जगू नका की, कोणाच्या अभावात जगू नका. हे जीवन तुमचे आहे. तुमच्याच स्वभावात जगा. प्रेम बालपणी फुकट मिळते.तरूणपणी कमवावे लागते आणि म्हातारपणी मागावे लागते हीच जीवनाची वस्तुस्थिती आहे. घरासमोरील गाड्या आणि रूबाबाला श्रीमंती समजू नका. घरातील म्हातारी माणसं हसताना दिसली की , समजून जा ... घर श्रीमंताचं आहे ! जीवनात कुणी कितीही तिरस्कार, षड्यंत्र केले तरी आपण चांगुलपणा सोडू नये. कारण चुलीतून निघणाऱ्या धूरात आकाशाला काळे करायच सामर्थ्य नसतं. दुबळ्यांची शिकार करून आपला मोठेपणा कधीच सिद्ध होत नसतो. व्यक्तिमत्व असे घडवा की, कोणीही आपल्या अपरोक्षसुद्धा चांगलेच बोलतील आणि कोणी वाईट बोलले तरी ऐकणा-याला ते खोटं वाटल पाहिजे.

शिक्षण कुठुनही प्राप्त करता येतं परंतु संस्कार नेहमी घरातूनच मिळतात. हातातले गेले तरी नशिबातले कुणीच घेऊ शकत नाही. आनंद हा एक भास आहे. ज्याच्या शोधात आज प्रत्येकजण आहे. दु:ख हा एक अनुभव आहे, जो प्रत्येकाकडे आहे. तरीही अशा जीवनात तोच जिंकतो ज्याचा स्वत:वर पूर्ण विश्वास आहे. किनाऱ्याची किंमत समजण्यासाठी लाटांच्या जवळ जावं लागतं. पाण्याचे मोल कळण्यासाठी दुष्काळात फिरावं लागतं आणि नात्यांचा अर्थ समजण्यासाठी नेहमी आपल्या माणसांच्या सहवासात रहावं लागतं.

जीवनात तुम्हाला कधी ना कधी तरी प्रत्येक गोष्टीसाठी मर्यादा आखाव्याच लागतात. त्या मर्यादांनीच तुमचं जीवन खऱ्या अर्थाने उजळून निघतं. कधी कधी आपल्याकडे जे आहे तेच पुरेसं असतं पण याची जाणीव वेळेत होणही खूप गरजेचं असतं कारण अपेक्षांचं चक्र हे कधीच थांबत नसतं. आपण सत्याबरोबर चालायचे. एक दिवस काळ आपल्या बरोबर चालेल. फक्त परिश्रम घेताना .....नम्रता, सकारात्मक दृष्टिकोन आणि आनंदाने कर्म करीत रहायचे. देव हा माणसाच्या मनात जेवढा असतो त्यापेक्षा जास्त माणसाच्या कर्मात असतो. आपल्या चांगल्या कर्मातला देव कोणाला दाखवण्याची गरज नसते. तो सर्वांना दिसतो. म्हणून मंदीरातील देव टाळला तरी चालेल पण कर्मातील देव कधीही टाळू नका. जीवन जगत असतांना कौतुक आणि टीका या दोन्हीचाही स्वीकार करा .....कारण झाडाच्या वाढीसाठी ऊन आणि पाऊस या दोघांचीही गरज असते. प्रत्येकाच्या मनाचा दरवाजा आपण उघडू शकतो फक्त आपल्याकडे माणुसकीची किल्ली असली पाहिजे, माणूसच माणसांचे औषध आहे. कोणी दु:ख देतो तर कोणी आनंदी बनवून जातो. कोणी आपल्याशी कसे का वागेना आपण चांगलचं वागायचं !!

थोडं कठीण असलं तरी अशक्य निश्चित नाही .... यासाठी 'जीवनाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन सकारात्मक असु द्या' ... एकदम नाही जमणार पण मनाने ठरवलं व प्रयत्न केला तर निश्चित जमेल ! जय परिज्ञान

❑ ❑ ❑

आशीर्वचन

आठवे गुरूजी श्रीमत् पांडुरंगाश्रमस्वामीजी.

यांची कारकीर्द इ. स. १८६३ पासून १९१५ पर्यंत झाली. प्लवंग संवत्सराच्या ज्येष्ठ शुद्ध षष्ठीस (१८४७) यांचा जन्म झाला. हे दिसण्यात फारच सुंदर होते. बालवयातील यांची कुशाग्रबुद्धि व श्रेष्ठ तऱ्हेची ग्रहणशक्ति पाहून मोठे श्रीगुरूजी यांच्यावर फार प्रेम करीत असत. यांच्या मुखावरील तेज पाहिल्याबरोबरच श्रेष्ठ स्थान मिळविण्याची यांची योग्यता आहे असे वाटत असे. यांची तीष्ण बुद्धि पाहूनच मोठ्या श्रीगुरूस्वामींनी यांचा आपला शिष्य म्हणून स्वीकार केला. यांचे बहुतेक शिक्षण मोठ्या गुरूजींकडेच झाले. नंतर रघुनाथ पंडित नावाच्या एका सारस्वत पंडितास काश्मीरहूप आणवून त्यांचेकडेच यांनी संस्कृत साहित्य, व्याकरण, तर्कशास्त्र, वेद, वेदांत इत्यादि विषयांचे अध्ययन केले व संस्कृतात व शास्त्रामध्ये हे पारंगत झाले. ज्योतिष्यशास्त्रात सुद्धा यांनी नैपुण्य मिळविले. मठात रहात असलेले वे. शुक्ल वेंकटेश भटजी व वे. कायकिणी सुब्रायशास्त्री हे दोघे त्यांचे सहाध्यायी होते. मठात लहान मुलांना वेद शिकविण्याचीही व्यवस्था यांनी केली होती. आमचे लोक रहात असलेल्या गावी हे श्रीगुरूजी संचाराकरिता गेले असता वे. मंगेश सुब्राय भटजी मठातील शास्त्रीबुवा होते. शास्त्रीय विचारांचा निर्णय देणे हे त्यांचे काम असे. मठाचे भक्त लोक आपल्या घरची जातके करविणे अथवा जातके बघणे ही सर्व कामे कायकिणी सुब्राय भटजींकडूनच करून घेत असत. याविषयी काही मतभेद झाल्यास श्रीगुरूंचा विचार करून त्याचा निर्णय देत असत.

यांची कारकीर्द सर्व गुरूंचेमध्ये दीर्घकालाची व फारच महत्वाची झाली आहे. यांच्यावेळी झालेल्या सुधारणा पूर्वी कधीच झाल्या नाहीत. चित्रापूर मठाचा पुष्कळसा भाग व मठातील सर्व गुरूजींच्या समाधिस्थानांचा जीर्णोद्धार करून ती नव्यानेच बांधली गेली. व त्यावर ताम्रशासनेंही मढविली (चढविली). मठाला नव्या नव्या जमीनही मिळाल्या. यांनी १८९० साली मठाच्या जवळच विशाल जागेमध्ये स्वच्छ पाण्याकरिता एक तळे खणविले. जुन्या देवालयांचा जीर्णोद्धार केला. मठाजवळच असलेल्या गोवर्धन डोंगरावर विश्रान्तिकरीता त्यांनी 'पंचवटी' नावाची एक दुमजली इमारत इ. स. १९०५ मध्ये बांधली. तेथे जाण्यायेण्यासाठी एक विशाल असा रस्ताही करविला. ही 'पंचवटी' नावाची इमारत पुष्कळ दुरूनसुद्धा फारच सुंदर दिसते. शिरालीपासून चित्रापुर मठापर्यंतचा रस्ताही रुंद करविला. गावातील काही देवालये यांनी चित्रापुरच्या राजरस्त्याच्या बाजूस बांधवली. तसेच मोठ्या रस्त्याच्या दोन्ही बाजूस ओळीने घरे बांधवून ती लोकांस राहण्यास दिली.

मठाच्या जवळच पोस्ट ऑफिसकरिता व पोस्ट मास्तरांना राहण्याकरिता इमारत बांधवून शिराली येथील पोस्ट ऑफिस येथे आणविले. तसेच शिराली येथील मुलांची कानडी शाळा चित्रापुरास आणवून शाळेकरिता इमारत बांधून दिली. चित्रापुरांत आठवड्यातून एक दिवस (रविवारी) बाजार भरवणेचीही इ. स.१८९८ पासून व्यवस्था झाली. रात्रीच्यावेळी प्रकाश मिळावा म्हणून राजमार्गावर दीपस्तंभ उभे करविले. एकंदरीत चित्रापुर गावची

सुंदर रचना केली ; व ते गाव आमच्या लोकांचे पवित्र क्षेत्र झाले. हे गाव लहानशा म्युनसिपालिटीसारखे दिसते. मोठेमोठे युरोपियन् व इतर अधिकारी फिरतीच्या निमित्ताने आल्यावेळी मुद्दाम ते मठास येत व व्यवस्थितरीतीने तेथे चाललेली सर्व कामे पाहून संतोष व्यक्त करून स्तुति करीत.वर लिहिलेल्या सर्व कामांची रचना श्रीगुरूजींनी स्वत:च्या विचारानेच केली होती; व त्यांनी बांधलेल्या सर्व इमारती इंजिनिअर्सनी आखणी (PLAN) करून बांधविल्याप्रमाणे झाल्या आहेत.

इ. स. १८८७ साली हे काशीयात्रा करून आले. हे ज्या ज्या स्थळी गेले तेथे सर्व ठिकाणी यांचा योग्य प्रकारे मानमरातब झाला. यांचे पांडित्य व यांच्या मुखावरील तेज पाहून लोकांना फारच आश्चर्य व आदर वाटत असे; व ते त्यांच्या चरणकमलावर मस्तक ठेवीत असत. चोहोंकडे यांची कीर्ति पसरली होती. इतर समाजातील लोकही यांचे भक्त असत. हे प्रत्यक्ष श्रीदत्तात्रेय गुरूदेवांचे अवतार असे भाविक लोक मानीत असत. इतर जातीचे लोक सुद्धा संकटकाली यांना नवस करीत असत. काही वेळा हे संस्कृत भाषेतूनसुद्धा प्रवचने करीत असत. हे फारच ज्ञानी व निर्भयवृत्तीचे असल्यामुळे आपल्या भक्त लोकांना धर्माचे विरूद्ध आचरण करू देत नसत. धर्माचे विरूद्ध वागणाऱ्या लोकांना शास्त्रनियमांप्रमाणें हे शासन करीत असत. अशा प्रकारची ही श्रीगुरूजींची सरळवृत्ति काही लोकांना कठोर वाटल्यामुळे त्यांनी गुरूजींच्या मार्गात विघ्ने उत्पन्न केली. इंग्लंडला गेलेल्या लोकांचे विषयी प्रश्न उपस्थित झाला असता सन १८९६ साली एक महासभा भरवून त्यांनी तत्संबंधी आपला निर्णय दिला. सुधारकांना हा निर्णय योग्य न वाटल्यामुळे श्रीगुरूजी सुधारकवर्गात काहीसे अप्रिय झाले. तरीपण आपल्या भक्तलोकांची उत्तरोत्तर भरभराट व्हावी व त्यांचेवर अनुग्रह करून त्यांचे रक्षण करावे म्हणून श्रीगुरूजी नेहमी श्रीभवानीशंकरदेवाची प्रार्थना करीत असत. अशा प्रकारे श्रीगुरूजींनी संकटापासून रक्षण केल्याचे पुष्कळ दाखले आहेत. त्यापैकी काही महत्वाची अशी तीन उदाहरणे खाली दिली आहेत.

(१) हल्याळ येथे गणपतराव माने नावाचे एक फॉरेस्ट रेंजर होते. हल्याळच्या मामलतदारापुढे चाललेल्या एका अरण्याच्या खटल्यात मॅजिस्ट्रेटना रेंजरच्या वर्तमानासंबंधी संशय येऊन हे अपराधी आहेत असे ठरवून त्याप्रमाणे त्यांनी खटल्याचा निकाल दिला. मॅजिस्ट्रेटच्या ठरावाप्रमाणे कन्सर्वेटरनी माने यांना कामावरून काढून टाकले. नोकरी जाऊन आपल्याला अपमानकारक स्थिती प्राप्त झाल्यामुळे श्री. माने फारच दु:खित झाले. पुढे काय करावे हे न सुचल्यामुळे हे अत्यंत चिंताग्रस्त स्थितीत असताना त्यांचे एक सारस्वत स्नेही अचानकपणे त्यांना भेटण्यास आले. त्यावेळी श्री. माने यांनी त्यांना घडलेली सर्व हकीकत सांगितली. तेव्हा त्यांच्या त्या स्नेह्यांनी ''आमच्या चित्रापुर मठाच्या स्वामींना तू शरण जा; व तसेच तेथील श्री. भवानीशंकर देवाला महारुद्राभिषेक करवीन असे मागून घे. म्हणजे तुझ्यावर आलेले संकट दूर होईल.'' असे सांगितले. त्याप्रमाणे त्यांनी श्रीपाण्डुरंगाश्रमगुरूजींना एक विनंतीपत्रक लिहिले. श्रीगुरूजींनी त्या विनंति पत्रकाचा स्वीकार केला व विशेष प्रकारे भवानीशंकरदेवाची प्रार्थना करून माने यांना देवाचा प्रसाद पाठविला.

क्रमश ...

❑ ❑ ❑

IN QUEST OF GOD - 10
PONDICHERRY AND TIRUVANNAMALAI

IN due course, Tirupapuliyur was reached and Ramdas was taken bythe Sadhuram to the house of an old relation of his, where, on theverandah, the night was spent. Next morning, the Sadhuram advised him togo for alms to a few houses pointed out by him.

"Look here, Maharaj," said the kind-hearted Sadhuram, "money iswanted for your plantains and milk. Ordinary food can be easily procured,but, for your food, money is needed." He conducted Ramdas to a street,both sides of which were studded with houses owned by *Vakils*.

"Go from house to house, they might give you something. I shall waitfor you at the other corner," suggested the Sadhuram.

Ramdas, who was always at the bidding of his guide, did as directed. Begging at the door of about half a dozen houses, he got a handful of copperand other coins which were all handed over to the Sadhuram who, oncounting found them to be about 10 *Annas*. "Your Ram is really kind," remarked the Sadhuram, smiling. "Thissum will do for two days."

In the course of the day, there was a talk about Pondicherry which,Ramdas came to know, lay only at a distance of about 20 miles from Tirupapuliyur. A desire sprang up in his mind to visit the place for the *Darshan* of Sri Aurobindo-the great Bengalee Saint. The wish was expressed to the Sadhuram and he agreed to it at once. The following morning, early before sunrise, both started, of course, on foot and went towards Pondicherry. At about 2 p.m. the outskirts of the city of Pondicherry were reached. The peculiarity here was that the entrance to the city was lined onboth sides, a few yards from each other, by toddy shops! On entering thecity inquiries were made for the home or *Ashram* in which Saint Sri Aurobindo lived. After knocking about for some time, the gate of a palatial building was pointed at by a friend, wherein, the *Sadhus* were told, thesaint was residing. Entering, Ramdas inquired of two young Bengalees,whom he met in one of the rooms at the entrance of the building, if Saint

Sri Aurobindo could be seen then. To this one of them replied: "Sir, sorry, since Sri Aurobin do is in retirement, he will not give audience to anybody for a year to come." Ramdas then begged the favour of a mere sight of the great man which would satisfy him. Even this favour could not be granted. It was all Ram's wish. So he came out and explained the circumstances to the Sadhuram who was waiting outside. While this was going on, a policemanwas observed to be approaching the spot where the *Sadhus* were standing. Coming up to them, the ubiquitous policeman said:

"Friends, you are wanted at the police station. You have to follow me."

At this, the Sadhuram was immensely frightened and pulling Ramdasaside, whispered to him that most probably the policeman was taking themto be flogged. Ramdas suggested that they might accompany the policemanand leave the future in the hands of Ram. About half a mile's walk, and thepolice station was reached and the *Sadhus* found themselves standing infront of a tall man of middle age with fierce looks and a well-curved andtwisted moustache. He spoke something sternly, which could not be

grasped, for he must have done so in French. A reply in English was given byRamdas and the man, who seemed to be a Police Inspector, simply stared inreturn to indicate that he did not understand what was spoken. Then, a talkin Tamil ensued between him and the Sadhuram. The import of what the Police Inspector said was that only two

hours were allowed for the *Sadhus* to clear out of the city. At this, the Sadhuram remonstrated that after a walk of 20 miles at a stretch, the tired pilgrims required some rest and they preferred to remain in the city for the night and leave the place next morning. This reply not only did not satisfy the Inspector but also appeared to have offended him a bit. For now he talked fast, his eyes glistening andhis hands twisting his moustache furiously.

The allowance of two hours was reduced to one hour, and, if they did not obey the orders promptly, he warned that they would be made to pay for it. This time the words he spoke were freely spiced here and there with some finely selected epithets of abuse. The Sadhuram at once pressed Ramdas to move away swiftly from that place for very life. He was, poorman, both frightened and annoyed at the sharp words of the Inspector. Afew yards off the station, and the Sadhuram commenced to pour quite ashower of abuse on the Inspector. No amount of persuasion on the part ofRamdas for peace would stop the brisk play of his tongue. He was assured, itwas all Ram's wish and so there was no reason to grumble. Still, hecontinued to give vent to choice epithets of abuse. He seemed to be quite amaster in that line. For about a mile the Sadhuram's wrath did not cooldown. Gradually, he became silent, may be, due to exhaustion of his stock of vocabulary or on account of an empty stomach, or it might have been alla trick of Ram to test Ramdas if he would join him in the game set on foot by Him! Ram alone knows and He alone can judge.

Retracing about four miles from the city of Pondicherry, the Sadhuram selected the verandah of a shop which was shut, for taking rest for the night. Early following morning, they started on their return journey to Tirupapuliyur, which place they reached at 2 o' clock in the afternoon.Here it should be stated that the Sadhuram was looking after him sotenderly that he was a veritable foster-mother to him. Again, it was all Ram's work, whose ways are at once loving and mysterious. Next day, thetrain carried both the *Sadhus* to Tiruvannamalai. Here, the Sadhuram conducted him to the house of a goldsmith with whom he was acquainted. The goldsmith was a pious man. He pressed both the *Sadhus* to remain in his house as guests. For some days, Ramdas occupied a closed verandah in this friend's house for his meditation and rest. In the mornings and evenings, he, along with the Sadhuram, would go to the huge temple of Mahadev.

One day, the kind Sadhuram took him for the *Darshan* of a famousSaint of the place, named Sri Ramana Maharshi. His *Ashram* was at the footof the Tiruvannamalai mountains. It was a thatched shed. Both the visito rsentered the *Ashram*, and meeting the Saint, fell prostrate at his holy feet. It was really a blessed place where that great man lived. He was young but there was on his face a calmness, and in his large eyes a passionless look oftenderness, which cast a spell of peace and joy on all those who came to him. Ramdas was informed that the Saint knew English. So he addressed him thus:

"Maharaj, here stands before Thee a humble slave. Have pity on him.His only prayer to Thee is to give him thy blessing."The Maharshi, turning his beautiful eyes towards Ramdas, and looking intently for a few minutes into his eyes as though he was pouring into Ramdas his blessing through those orbs, shook his head to say that he had blessed. A thrill of inexpressible joy coursed through the frame of Ramdas,his whole body quivering like a leaf in the breeze. O Ram, what a love is Thine! Bidding farewell to the *Mahatma* the Sadhuram and he returned tothe goldsmith's residence.

❑ ❑ ❑

MAYA AND FREEDOM – 1

(Lecture delivered by **"SWAMI VIVEKANANDA"** in London)

"Trailing clouds of glory we come," says the poet. Not all of us come as trailing clouds ofglory however; some of us come as trailing black fogs; there can be no question about that.But every one of us comes into this world to fight, as on a battlefield. We come here weepingto fight our way, as well as we can, and to make a path for ourselves through this infiniteocean of life; forward we go, having long ages behind us and an immense expanse beyond. Soon we go, till death comes and takes us off the field — victorious or defeated, we do not know.And this is Mâyâ.

Hope is dominant in the heart of childhood. The whole world is a golden vision to the opening eyes of the child; he thinks his will is supreme. As he moves onward, at every step naturestands as an adamantine wall, barring his future progress. He may hurl himself against it again and again, striving to break through. The further he goes, the further recedes the ideal, tilldeath comes, and there is release, perhaps. And this is Maya.

A man of science rises, he is thirsting after knowledge. No sacrifice is too great, no struggle too hopeless for him. He moves onward discovering secret after secret of nature, searching out the secrets from her innermost heart, and what for? What is it all for? Why should we give him glory? Why should he acquire fame? Does not nature do infinitely more than any human being can do? — and nature is dull, insentient. Why should it be glory to imitate the dull, the insentient? Nature can hurl a thunderbolt of any magnitude to any distance. If a man can do one small part as much, we praise him and laud him to the skies. Why? Why should we praise him for imitating nature, imitating death, imitating dullness imitating insentience? The force of gravitation can pull to pieces the biggest mass that ever existed; yet it is insentient. What glory is there in imitating the insentient? Yet we are all struggling after that. And this is maya.

The senses drag the human soul out. Man is seeking for pleasure and for happiness where it can never be found. For countless ages we are all taught that this is futile and vain, there is no happiness here. But we cannot learn; it is impossible for us to do so, except through our own experiences. We try them, and a blow comes. Do we learn then? Not even then. Like moths hurling themselves against the flame, we are hurling ourselves again and again into sense pleasures, hoping to find satisfaction there. We return again and again with freshened energy; thus we go on, till crippled and cheated we die. And this is Maya.

❑ ❑ ❑

42. When a man is born, he is perfect. When he goes away then also, he is perfect. In the middle, he is subject to Maya. That which pervades in all directions is ONE, indivisible. That which is limited is divisible.

Commentary: Maya is the illusion that a world actually exists. Maya is the plane of limitation that is subject to cause and effect, time and space and the limitations created by the false notion of individuality that give rise to the energy of egoism, attachment, attraction, aversion and the bondage created by the senses. A human being is only subject to these limitations while in the body. Karma is played out only after you have taken a form. Maya is limitation and, therefore, divisible. The Supreme Principle or inner Self, that which creates sustains and withdraws this entire Universe, is the One indivisible principle that pervades everything in all directions.

Chiti or Spanda Shakti is the cause of Shiva's Maya. When you are born, you are perfect. At birth, you enter this field of Maya, ignorant of your Natural, Free state of Being. Due to this ignorance, your thinking and actions become tainted and you become imperfect. When you die, the thinking that produces this ignorance also dies, temporarily. You enter into that which is perfect, temporarily, and then your soul transmigrates to different realms, based on your Karmas, before returning here to take another form.

When, through the Grace of a Sadguru, you develop the constant awareness that you, yourself pervade the entire Universe, that you are *That* Shiva-Shakti power, you become perfect while still in the body. You leave this world Liberated, never to return to the cycle of birth and death.

43. At the place where there is running water, there can be no mud. The place is quite clean. Ignorance (Ajnana) is mud. The current of water is Bhakti and Jñana.

Commentary: Where there is complete knowledge and direct experience of the Supreme Principle, ignorance cannot exist. The ocean of Bliss that is Divine Consciousness is like running water that washes away mud. Mud is ignorance of the Truth (Ajñana). Bhakti, complete Devotion for God; and Jñana, the knowledge that rises from within after Shaktipat, as one practices the teachings of the living Master, these two are like the current of water that washes the mud away.

44. It is not Bhakti to give a man some money or to give him a meal as charity. Bhakti is universal love. Seeing God, in all beings, without the least idea of duality, is Bhakti.

Commentary: Seeing and experiencing this world, this Universe, as nothing other than a Play of Divine Consciousness where all people, places and things are that one Shiva-Shakti, seeing the entire Universe in this way is true Bhakti, true Love. This is a Love without distinctions. If you give

someone a meal or money in an attempt to dissolve your own guilt or to make yourself feel good about the fact that you have given, if your ego is engaged in this way, it cannot be called Love. If, on the other hand, you give someone a meal or money with the understanding that it is God giving to God, then there is no duality in it and only Love is experienced. Ultimately, the greatest thing anyone can give to another is the example of seeing God in everything and everyone.

45. Without the control of breath (Pranayama), a man cannot be a yogi (a perfect man); nor is he a Sanyasi (saint). Without a rudder, it is impossible to steer a boat or ship.

`Commentary: Pranayama, the process of directing the breath inside the Sushumna, is like the rudder that propels a boat. Without a rudder, the boat cannot move. Without Pranayam, as instructed by a Sadguru, one cannot practice Yoga properly nor become Self-realized. Awareness of the breath, along with the Mantra it sounds, is essential for guiding Kundalini Shakti to union with Shiva in the Sahasrar. One who has not perfected Pranayam cannot be a yogi and is not a Sanyasi either.

46. To a good man, every man is good; everything is good. A man can be good by his own exertion.

Commentary: For one who has experienced God everywhere, in everything and everyone, all people are good and all belong to God. To have this kind of Equality Consciousness, one must engage in spiritual practice (exertion) with discipline, under the direct guidance of a living Master.

47. We drink the juice of the sugar cane and throw away the refuse. Similarly, this body is a house for the At man. When it is spoiled, we build a new one.

Commentary: To get sugar, we take what's inside the shell of the sugar cane and we throw the shell, the empty cane stalk, away. We value what's inside the shell and not the shell itself. In the same way, the body is merely a shell to house the Self, the All-Pervasive Consciousness. It is Shiva who comes and goes in this body. Therefore, the body is the temple of God. When the body withers and dies, we take another body and return to this plane of existence. The yogi should inquire into the nature of this process. Who has the power to come and go in this way?

Contd. ...

❑ ❑ ❑

We Should Serve Others Without Any Expectations whatsoever. when Others Throw Thorns At Us, We Should Be Able To Throw Flowers Back At Them.

- AMRITANANDAMAYI -

गुरू सांगेल तेच साधन.

परमार्थ म्हणजे काय, हे मी तुम्हाला अगदी थोडक्यात सांगतो. परमार्थाचे जर काही मर्म असेल तर, आसक्ती सोडून प्रपंच करणे हे होय. ज्याने आपल्याला प्रपंच दिला त्याचाच तो आहे असे समजून वागले, म्हणजे आपल्याला त्याबाबत सुखदु:ख बाधत नाही. हे साधण्यासाठी गुरुमुखाने दिलेले परमात्म्याचे नाम आपण घेत असावे. गुरू कुणाला करावे ? जिथे आपले समाधान होते तेच गुरुपद म्हणावे. गुरुपद कुठेही एकच असते. गुरूला कुठे आडनाव असते का ? गोंदवलेकर गोंदवल्यास राहत असतील; दुसरा कुणी आणखी कोणत्या गावी राहत असेल. म्हणून लौकिक आडनाव जरी निराळे झाले, तरी गुरुपद हे सर्वकाळी अबाधित असेच असते. तुमचे जिथे समाधान झाले त्याला गुरू समजा, आणि तो जे साधन सांगेल त्यातच त्याला पाहा; त्याच्या देहाकडे पाहू नका. तो लुळापांगळा आहे की काय, हे पाहू नका. तो देहाने कसाही असला, तरी त्याने सांगितलेल्या साधनात रहा. त्याची लाज, जिथून गुरुपद निर्माण झाले, त्याला असते. गुरुआज्ञा हाच परमार्थ; तो सांगेल तेच साधन. तुम्ही आपल्या मनाने काही ठरवून करू लागलात, तर त्यात तुम्हाला यश येणार नाही. अभिमान धरून काही करू लागलात, तर ते साधणार नाही. म्हणून अभिमान सोडून गुरूकडे जा. गुरू सांगेल तेच साधन हे पक्के लक्षात ठेवा.

खरा परमार्थ हा लोकांना उपदेश करण्यासाठी नाही, तो स्वत:करता आहे. आपला परमार्थ जगाला जितका कमी दिसेल, तितका आपल्याला फायदेशीर आहे. जगातल्या मोठेपणात मुळीच सार्थकता नाही. खरा मोठेपणा नसताना उगीच मोठेपणा वाटणे, हा तर फार मोठा घात आहे. एकाने कोळशाचे दुकान घातले आणि दुसऱ्याने पेढ्याचे दुकान घातले; दुकान कशाचेही असले, तरी शेवटी फायदा किती होतो, याला महत्त्व आहे. तसे, प्रपंचात कमी जास्त काय आहे याला परमार्थात महत्त्व नसून, मनुष्याची वृत्ती भगवंताकडे किती लागली याला महत्त्व आहे. परमार्थाला कोणतीही परिस्थिती चालते. आपली वृत्ती मात्र स्थिर असली पाहिजे. एकीकडून मनाचे संयमन आणि दुसरीकडून भक्तीचा जोर असला, म्हणजे परमार्थ लवकर साधतो. खरोखर, परमार्थ इतका सोपा आहे, की तो सहज रीतीने करता येतो. पण गंमत अशी, की तो सोपा आहे म्हणून कुणीच करीत नाही. प्रपंच हा परमार्थाच्या आडकाठीसाठी नाही, तो परमार्थासाठीच आहे, हे पक्के लक्षात ठेवावे. साधकाने देहाचे कर्तव्य प्रारब्धावर टाकून, मनाने मात्र ईश्वरोपासना करावी.

❑ ❑ ❑

प्रसिद्धीपासून दूर राहिलेले महान संत

– नीला बलसेकर

संत कवयित्री सोयराबाई

चोखोबांना शेवटी शेवटी स्वत:च्या हीन जातीबद्दल खंत वाटेनाशी झाली होती! कारण त्यामुळे अहंकार लयाला पावला असं ते मानत. संतसंगती ही परीसारखी असते! त्यांच्या संगतीत राहून इतर जनदेखील संत होतात!

सोयराबाईंचे तसेच झाले! चोखोबांच्या संगतीत कधी तिला पूर्ण ज्ञान आणि पांडुरंगाशी एकरूपता आली ते तिलादेखील समजलेच नाही.

दैवभक्तीत रंगलेल्या चोखोबांचे संसाराकडे दुर्लक्षच होत होते. पोटी संतान नाही **याची सोयराला खूप खंत वाटे!**

म्हणे घरधन्यासी विठोबाचा छंद। आठविती गोविंद रात्रंदिवस।
संसारी सुख नाही अणुमात्र। सदा अहोरात्र हाय हाय।
पोटी संतान न कांही। वाया जन्म माझा झाला पाही।
देही असूनी तू विदेही। सदा समाधिस्त पाही।
पाहते पाहणे गेले दुरी। म्हणे चोखाची महारी।

पांडुरंगाने भाबड्या सोयराचे मागणे केवळ पुरे केले मात्र नाही, तिची नणंद निर्मला बाळंतपणाला यायला उशीर झाला. तेव्हा पंढरीनाथांनी रुक्मिणी देवीना पाठवले!

कर्ममेळा चोखोबांच्या घरी जन्मला व त्यांच्या सारखाच विठ्ठलभक्त झाला, पण चोखोबांचा झालेला अनन्वित छळ पाहून त्याचे कोवळे मन हादरुन गेले.

विठ्ठलाच्या देवळात पायऱ्यांवर स्पर्श झाला म्हणून तेथील लोकांनी चोखोबाला लाथाबुक्क्यांनी मारले स्वत: पांडुरंग चोखोबांना गाभाऱ्यात घेऊन गेला. स्वत:ची वैजयंती माळ व रत्नमाळ त्यांच्या गळ्यात घातली. मिठी मारली. चोखोबा पूर्ण समाधीत गेले. त्यांना पुजाऱ्यांनी ओढून आणले व खांबाला बांधून बेदम मारले.

चोखोबांनी विठूरायाला विचारले, ''देवा मला तुम्हीच आत घेऊन गेलात आणि रत्नाची माळ स्वत:च घातलीत! आता मला चोर म्हणून हे पुजारी मारीत आहेत. काय माझा अपराध झाला देवा?''

चोखोबांना मारहाण होत असताना, सोयरा व कर्ममेळा कळवळून साऱ्यांच्या हातीपायी पडून विनवीत होते, त्यांना सोडून द्या म्हणून पण चोखोबा मात्र विठ्ठलाचाच धावा करीत होते!

धाव घाली विठू आता। चालू नको मंद। मज मारिती बडवे। कांही तरी अपराध। विठोबाचा हार तुझ्या कंठी कैसा आला? शिव्या देऊन मारा, म्हणती देव का बाटला। तुमच्या दारीचा कुतरा, नका मोकलूं दातारा। अहो चक्रपाणी तुम्ही आम्हां जीमेदारा। कर जोडोनी चोखा

विनवितो देवा! बोलिलो उत्तर याचा राग नसावा।।

नाठाळ बैलांच्या पायाला रक्तबंबाळ झालेल्या चोखोबांना बांधले तेव्हा सोयरा व कर्ममेळा दुखा:नं वेडी झाली. चोखोबांना कुण्या एका दयाळू ब्राह्मणाने सोडवून आणले तेव्हा सोयराने स्वत:ला सावरले. परमेश्वराचे अनंत चमत्कार तिने अनुभवले. त्यांच्या मंगळवेढ्याच्या झोपडीत स्वत: पांडुरंग जेवून गेले. घरात कण्याशिवाय काहीच नव्हते. त्याच दह्याबरोबर पांडुरंगाला वाढून दिल्या आणि त्याने त्या मोठ्या चवीने खाऊन आशीर्वाद दिला आणि सोयराला पूर्ण ज्ञान प्राप्ती झाली. तिने अनुभवले ते परमसुख आणि शब्द बाहेर पडले!

अवघा रंग एक झाला। रंगी रंगला श्रीरंग।।
मी तू पण गेले वाया। पाहता पंढरीच्या राया।।
नाही भेदाचे ते काम। पळोनी गेले क्रोध काम।।
देही असूनी तू विदेही। सदा समाधिस्थ पाही।।
पाहते पाहणे गेले दुरी। म्हणे चोखाची महारी।।

स्वत: चोखोबाच चकित झाले सोयराची ही विदेही अवस्था पाहून! सोयरा त्यांना म्हणाली, ''धनी मी तुमच्यापाशीच शिकले! नामदेव व ज्ञानदेव तुमचे गुरू पण माझे गुरू तुम्हीच! पांडुरंग सदैव आपल्या घरातच वावरतो तुमच्या रुपाने. मग आपला विटाळ का बरे व्हावा इतर लोकांना?

तुम्हीच म्हणता ना देव सर्वव्यापी आहे, सर्वांतरी आहे!

सर्वांचा आत्मा निर्मळ आहे! मग सोवळा ओवळा कोण आहे बरे? तुमचा छळ होताना मी पाहात होते, तुम्ही त्या वेदनांनी विव्हळताना देखील पांडुरंगाचेच भजन करीत होता व त्यानेच तुम्हाला जीवनदान देऊन तुमच्या भक्तीची प्रचिती साऱ्या जगाला दाखविली.

मला माहित आहे एक दिवस असा उजाडेल की पांडुरंग स्वत:च साऱ्या संतमंडळींनी घेऊन आपल्या घरी भोजनाला येतील! त्यांना मी स्वत: स्वयंपाक करून वाढेन आणि तो दिवाळी-दसरा संतसत्पुरूषांच्या पंगती उठवून आपण साजरा करू.''

पंढरीचे ब्राह्मणे चोख्यासी छळीले। तयालागी केले नवले देवे।।
सकळ समुदाय चोखियाचे घरी। ऋद्धी सिद्धी अशी तिष्ठाताती।।
रंगमाळा सडे गुढीया तोरणे। आनंद कीर्तन वैष्णवांचे।।
असंख्य ब्राह्मण बैसल्या पंगती।।
विमानी पाहती सुरवर।।
तो सुखसोहळा दिवाळी-दसरा। वोवाळी सोयरा चोखयासी।।

खरेच अशी पंगत बसली की नाही देव जाणे. पण ब्राह्मणांनी जरी या भक्तांना महार म्हणून अव्हेरले तरी संत मंडळींनी कधीच भेदभाव केला नाही. भागवत धर्माची व वारकरी पंथाची हीच तर खासीयत आहे!

या साध्या भोळ्या, निरक्षर सोयराने किती तरी अभंग लिहिले असतील, पण त्यांच्या गावच्याएका महात्म्याने जे लिहून ठेवले तेच उलब्ध आहेत.

सोयराने जरी जगाने धिक्कारलेले जिणे स्वीकारले तरी तरूण कर्ममेळा मात्र खूपच तळमळत होता. तो पांडुरंगाला जाब विचारतो!

आमुची केली हीन याती। तुज कां न कळे श्रीपती।।
जन्म गेला उष्टे खाता। लाज नये तुमचे चित्ता।।
आमुचे घरी भात दही। खावोनी म्हणती कैसा नाही।।
म्हणे चोखियाचा कर्ममेळा। कासया जन्म दिला मला।।

समाजाच्या जाचाला कंटाळलेला हा जीव मागणे मागतो!

नाही मी मागत आणिकांचे कांही । आमुचे आम्हा देई पांडुरंगा ।
समर्थ म्हणोनी धरितो पदरा । वाऊगा पसारा दाऊ नको ।।
ब्रीद बांधिले कां सया चरणी । ते सोडी चक्रपाणी पांडुरंगा ।
कर्ममेळा म्हणें तुज आमुची आण । नको निर्वाण करु आता ।।

बंका आणि निर्मळा ही देखील चोखोबांच्या कुटुंबातीलच माणसे! निर्मख चोखोबांची बहीण तर बंका महार सोयराचा भाऊ! विठ्ठलाचे भक्त!

निर्मळा चोखोबांचे जीवन पाहूनच परमार्थ शिकली. ती म्हणते की ''परमार्थ'' ही अनुभवायची मन:स्थिती आहे! वाचेने बोलण्याचा विषय नाही. कित्येक जन्मांची पुण्याई पदरी असते तेव्हा कुठे परमार्थाची गोडी माणसाला लागते!

परमार्थ साधावा बोलती या गोष्टी । परी नये हातवटी त्याची काही ।।
शुद्ध भक्तिभाव नामाचे चिंतन । हे ची मुख्य कारण परमार्था ।।
निंदा दोष स्तुती मान अपमान । वमना सारखा लेखा आधी ।।
परद्रव्य परान्न परनारीचा विटाळ । मानावा अढख परमार्थी ।।
निर्मळा म्हणें हाचि परमार्थ । संताचा सांगात निशी दिनी ।

बंका महार, काही भक्तीत मागे नव्हता । आपण हीन याती, पतित म्हणून गणलो गेलो तरी देवाच्या समचरणापाशीच आपल्या उद्धाराचा मार्ग आहे अशी त्याची श्रद्धा होती. तो देवाला विनवितो,

संसार दु:खे पीडिलो दातारा । किती येरझारा जन्ममरणा
सोडवी गा देवा भवाची कांचणी । जातो आडरानीं विषय संगे ।।
भवाची या डोही बुडतो वेळोवेळी । का नये कळवळा तुज देवा ।।
बंका म्हणे जरी तुम्ही मोकलिले । कवणातें वाहिले शरण जाऊ ।।

– क्रमश:...

❑ ❑ ❑

Tera (13) Saath (7)

Experience of life

- Nihar Kabbinittal, US.

In my recent visit to India i visited Karla Math on 11th November 2023. We had a wonderful experience at Jnananand. I was soaking up the sight and simply couldn't stop thinking about it for several hours.

After samadhi darshan, we went to Jnananand, as usual Supriya and I sat in Swamijis room for a while. While we were about to leave, the room lost power and it went dark, it was around 4:30pm but it turned pitch dark and then right after I felt a light source emerging from above Swamijis bed, HE was there showering HIS blessings. I could feel his divine presence it is beyond explanation. In a few seconds lights turned back on.

HE made it appear like a power cut and a switch to a backup source but in HIS own divine way!

JAI PARIJNYAN !

❑ ❑ ❑

संस्कृत सुभाषिते आणि त्यांचा अर्थ

दुर्लभ मानुष जनम है, देह न बारम्बार ।
तरुवर ज्यों पत्ती झड़े, बहुरि न लागे डार ।।

यह मनुष्य जन्म बड़ी मुश्किल से मिलता है और यह देह बार–बार नहीं मिलती । जिस तरह पेड़ से पत्ता झड़ जाने के बाद फिर वापस कभी डाल मे नहीं लग सकती । अतः इस दुर्लभ मनुष्य जन्म को पहचानिए और अच्छे कर्मो मे लग जाइए ।

आए हैं सो जाएंगे, राजा रंक फकीर ।
एक सिंहासन चढ़ि चले, एक बंधे जंजीर ।।

जो आया है वो इस दुनिया से जरूर जाएगा वह चाहे राजा हो, कंगाल हो या फकीर हो सबको इस दुनिया से जाना है लेकिन कोई सिंहासन पर बैठकर जाएगा और कोई जंजीर से बंधकर । अर्थात जो भले काम करेंगें वो तो सम्मान के साथ विदा होंगे और जो बुरा काम करेंगें वो बुराई रूपी जंजीर मे बंधकर जाएंगे ।

❑ ❑ ❑

ANCIENT INDIAN HEALTH TIPS
- *Immortalised in Sanskrit

१. अजीर्णे भोजनं विषम् ।

If previously taken Lunch is not digested..taking Dinner will be equivalent to taking Poison. Hunger is one signal that the previous food is digested

२. अर्धरोगहरी निद्रा ।

Proper sleep cures half of the diseases..

३ मुद्गदाली गदव्याली ।

Of all the Pulses, Green grams are the best. It boosts Immunity. Other Pulses all have one or the other side effects.

४. भग्नास्थि–संधानकरो लशुनः।

Garlic even joins broken Bones..

५. अति सर्वत्र वर्जयेत।

Anything consumed in Excess, just because it tastes good, is not good for Health. Be moderate.

६. नास्ति मूलमनौषधम् ।

There is No Vegetable that has no medicinal benefit to the body..

७. न वैद्यः प्रभुरायुषः ।

No Doctor is capable of giving Longevity. (Doctors have limitations.)

८. चिंता व्याधि प्रकाशाय ।

Worry aggravates ill-health..

९. व्यायामश्च शनैः शनैः।

Do any Exercise slowly. (Speedy exercise is not good.)

१०. अजवत् चर्वणं कुर्यात् ।

Chew your Food like a Goat.

(Never Swallow food in a hurry. Saliva aids first in digestion.)

११. स्नानं नाम मनःप्रसाधनकरंदुः स्वप्न–विध्वंसनम् ।

Bath removes Depression.

It drives away Bad Dreams..

१२. **न स्नानमाचरेद् भुक्त्वा।**

Never take Bath immediately after taking Food. (Digestion is affected).

१३. **नास्ति मेघसमं तोयम् ।**

No water matches Rainwater in purity..

१४. **अजीर्णे भेषजं वारि ।**

When there is indigestion taking plain water serves like medicine.

१५. **सर्वत्र नूतनं शस्तं, सेवकान्ने पुरातने ।**

Always prefer things that are Fresh..
Whereas Rice and Servant are good only when they are old.

१६. **नित्यं सर्वा रसा भक्ष्याः ।।**

Take the food that has all six tastes.
(viz: Salt, Sweet, Bitter, Sour, Astringent and Pungent).

१७. **जठरं पूरायेदर्धम् अन्नैर्, भागं जलेन च ।**

वायोः संचरणार्थाय चतर्थमवशेषयेत् ।।

Fill your Stomach half with Solids,
(a quarter with Water and rest leave it empty.)

१८. **भुक्त्वा शतपथं गच्छेद् यदिच्छेत् चिरजीवितम् ।**

Never sit idle after taking Food.
Walk for at least half an hour.

१९. **क्षुत्साधुतां जनयति ।**

Hunger increases the taste of food..
In other words, eat only when hungry..

२०. **चिंता जरा नाम मनुष्याणाम**

Worrying speeds up ageing..

२१. **शतं विहाय भोक्तव्यं, सहस्रं स्नानमाचरेत् ।**

When it is time for food, keep even 100 jobs aside.

२२. **सर्वधर्मेषु मध्यमाम**

Choose always the middle path. Avoid going for extremes in anything.

❑ ❑ ❑

संत कबीरजी के दोहे
और उनका
हिंदी अनुवाद -९

संत ना छाडै संतई, जो कोटिक मिले असंत
चन्दन भुवंगा बैठिया, तऊ सीतलता न तजंत।

सज्जन को चाहे करोड़ों दुष्ट पुरुष मिलें फिर भी वह अपने भले स्वभाव को नहीं छोड़ता। चन्दन के पेड़ से सांप लिपटे रहते हैं, पर वह अपनी शीतलता नहीं छोड़ता।

कबीर तन पंछी भया, जहां मन तहां उडी जाई।
जो जैसी संगती कर, सो तैसा ही फल पाई।

कबीर कहते हैं कि संसारी व्यक्ति का शरीर पक्षी बन गया है और जहां उसका मन होता है, शरीर उड़कर वहीं पहुँच जाता है। सच है कि जो जैसा साथ करता है, वह वैसा ही फल पाता है।

माया मरी न मन मरा, मर–मर गया शरीर ।
आशा तृष्णा न मरी, कह गए दास कबीर ।।

कबीरदास जी कहते हैं कि मनुष्य का मन तथा उसमे घुसी हुई माया का नाश नहीं होता और उसकी आशा तथा इच्छाओं का भी अन्त नहीं होता केवल दिखने वाला शरीर हीं मरता है । यही कारण है कि मनुष्य दु:ख रूपी समुद्र मे सदा गोते खाता रहता है ।

रात गंवाई सोय के, दिन गंवाई खाय ।
हीरा जनम अनमोल था, कौड़ी बदले जाय ।।

रात तो सोकर गंवा दी और दिन खाने–पीने में गंवा दिया । यह हीरे जैसा अनमोल मनुष्य रूपी जन्म को कौड़ियो मे बदल दिया ।

नींद निशानी मौत की, उठ कबीरा जाग ।
और रसायन छांड़ि के, नाम रसायन लाग ।।

कबीरदास जी कहते हैं की हे प्राणी ! उठ जाग, नींद मौत की निशानी है । दूसरे रसायनों को छोड़कर तू भगवान के नाम रूपी रसायनों मे मन लगा ।

जो टोकू कांटा बुवे, ताहि बोय तू फूल ।
तोकू फूल के फूल है, बाकू है त्रिशूल ।।

जो तेरे लिए कांटा बोय तू उसके लिए फूल बो । तुझे फूल के फूल मिलेंगे और जो तेरे लिए कांटा बोएगा उसे त्रिशूल के समान तेज चुभने वाले कांटे मिलेंगे । इस दोहे में कबीरदास जी ने या शिक्षा दी है की हे मनुष्य तू सबके लिए भला कर जो तेरे लिए बुरा करेंगें वो स्वयं अपने दुष्कर्मों का फल पाएंगे ।

❑ ❑ ❑